

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗВО «ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ
ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ганна ДАВИДЕНКО

**Проректор з наукової роботи та
міжнародних зв'язків**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ
ДИСЕРТАЦІЙНИХ РОБІТ**

здобувачами наукового ступеня «доктор філософії»

спеціальності 051 – Економіка

галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки

КИЇВ -2022

Методичні рекомендації щодо оформлення дисертаційних робіт здобувачами наукового ступеня доктора філософії спеціальності 051 «Економіка». Київ, Університет «Україна», 26 с.

Укладач: Дубас Р.Г., д.е.н., професор, завідувач кафедри управління та адміністрування

Рекомендовано Вченою радою інституту економіки та менеджменту (протокол №4 від 26.06.2022 р.)

Методичні рекомендації складено з урахуванням Вимог до оформлення дисертації, затверджених Наказом МОН України № 40 від 12.01.2017 Про затвердження Вимог до оформлення дисертації, чинного з 10.03.2017 р. та Постанови КМУ № 44 від 12.01.2022 Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії

ВИМОГИ до оформлення дисертації

I. Загальні положення

Ці Вимоги визначають структуру та правила оформлення дисертації.

Дисертація виконується *державною або англійською* мовою у вигляді спеціально підготовленої наукової праці на правах рукопису в твердій палітурці та в електронній формі.

Дисертацію друкують на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм) через 1,5 міжрядкового інтервалу. Кегель – мітел (14 типографських пунктів), шрифт Times New Roman. Текст дисертації необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – не менше 20 - 25 мм, праве – не менше 10 мм, верхнє – не менше 20 мм, нижнє – не менше 20 мм.

Обсяг основного тексту дисертації вираховується авторськими аркушами.

Обсяг основного тексту для **дисертації на здобуття наукового ступеня доктор філософії** становить 4,5-7 авторських аркуша – **108-168 сторінок**. До основного тексту дисертації відносять такі структурні частини дисертації: титульний аркуш, анотації, зміст, огляд літератури, основна частина, висновки без урахування сторінок, що повністю зайняті рисунками, схемами або таблицями.

Загальний обсяг огляду літератури не повинен перевищувати **20%** обсягу основної частини дисертації.

Огляд літератури становить **орієнтовно 18-20 сторінок**.

Розрахунок обсягу основного тексту:

Обсяг основного тексту = Загальний обсяг дисертації – додатки – список використаних джерел – таблиці та ілюстрації, які повністю займають площу сторінки

II. Структура дисертації

Дисертація повинна мати такі основні (обов'язкові) структурні елементи:

титульний аркуш;

анотація;

зміст;

перелік умовних позначень (за необхідності);

основна частина;

список використаних джерел;

додатки.

Кожен з цих елементів, а також розділи основної частини та додатки мають починатися з нової сторінки.

III. Вимоги до структурних елементів

1. Оформлення титульного аркуша

Титульний аркуш дисертації оформляється за затвердженою формою.

На титульному аркуші зазначаються установа, в якій виконано дисертаційну роботу, та установу, де буде відбуватись захист дисертаційної роботи. У випадку, якщо це та ж сама установа, вона повторюється на титульному аркуші двічі.

Титульний аркуш містить власноручний підпис дисертанта, що засвідчує самостійне виконання досліджень автором та відсутність запозичень без оформлених належним чином посилань.

У випадку електронної копії дисертації у форматі PDF/A з текстовим шаром накладається електронний підпис здобувача, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису (з використанням кваліфікованої електронної позначки часу).

Зразок оформлення титульного аркуша, наведено нижче.

Міністерство освіти і науки України

ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку
людини «Україна»

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

Камратов Сергій Володимирович

УДК 005.21:658:33

ДИСЕРТАЦІЯ

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ: ЕКОНОМІЧНИЙ, СОЦІАЛЬНИЙ ТА ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ

051 – Економіка

05 – Соціальні та поведінкові науки

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

С.В. Камратов

підпис

Ініціали та прізвище дисертанта

Науковий керівник: Дубас Ростислав Григорович,
доктор економічних наук, професор

Київ – 2020

2. Оформлення анотації

Для ознайомлення зі змістом та результатами дисертації подається узагальнений короткий виклад її основного змісту – анотація – відповідно до встановленого зразка. Анотація надається державною та англійською мовами. В анотації дисертації мають бути стисло представлені основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни та за наявності практичного значення.

В анотації також вказуються:

- прізвище та ініціали здобувача;
- назва дисертації;
- вид дисертації та науковий ступінь, на який претендує здобувач;
- спеціальність (шифр і назва);
- найменування вищого навчального закладу або найменування наукової установи, у якому (якій) здійснювалася підготовка;
- найменування наукової установи або найменування вищого навчального закладу, у спеціалізованій вченій раді якої (якого) відбудеться захист;
- місто, рік.

Обсяг анотації становить 0,2 - 0,3 авторських аркуша (**5-7 сторінок**).

Наприкінці анотації наводяться ключові слова відповідною мовою. Сукупність ключових слів повинна відповідати основному змісту наукової праці, відображати тематику дослідження і забезпечувати тематичний пошук роботи. **Кількість ключових слів становить від п'яти до п'ятнадцяти.** Ключові слова подають у називному відмінку, друкують в рядок через кому.

Після ключових слів наводиться список публікацій здобувача за темою дисертації. Вказуються наукові праці:

- в яких опубліковані основні наукові результати дисертації;
- які засвідчують апробацію матеріалів дисертації;
- які додатково відображають наукові результати дисертації.

Перелік публікацій наводиться у такому порядку:

- 1.** Монографії із зазначенням особистого внеску.
- 2.** Статті із зазначенням особистого внеску.
- 3.** Патенти із зазначенням особистого внеску.
- 4.** Тези доповідей.
- 5.** Методичні рекомендації тощо.

АНОТАЦІЯ

Камратов С.В. Формування системи стратегічного управління лісогосподарськими підприємствами: економічний, соціальний та екологічний аспекти. - Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка. – Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Київ, 2020.

Узагальнено основні стратегії розвитку підприємств лісової галузі, що ґрунтуються на принципах екологічно збалансованого використання і розширеного відтворення лісових ресурсів; досліджено існуючі методичні підходи та особливості стратегічного планування в діяльності лісогосподарських підприємств з урахуванням економічного, соціального та екологічного аспектів; доведено необхідність формування системи фінансового контролінгу як передумови ефективного управління на підприємствах лісової галузі.

Проведено оцінку стану лісоресурсного і виробничого потенціалу Державного підприємства «Смілянське лісове господарство» за основними лісівничими і виробничо-технічними показниками та досліджено основні результати його фінансово-економічної діяльності (доходи, витрати, прибуток, показники ліквідності, платоспроможності та ділової активності тощо). Проведено аналіз ефективності існуючої політики оплати праці на підприємстві, що характеризується зменшенням частки фонду основної заробітної плати та збільшенням частки інших заохочувальних та компенсаційних виплат.

Здійснена оцінка ефективності стратегічного управління в контексті стабільності розвитку ДП «Смілянське лісове господарство» шляхом порівняння показників чистого доходу та чистого прибутку з іншими підприємствами Черкаського обласного управління лісового та мисливського господарства (Уманським та Корсунь-Шевченківськими лісгоспами), яка свідчить про найвищий рівень стабільності стратегічного розвитку об'єкту дослідження.

Проведені дослідження динаміки показників виконання виробничого плану в натуральних одиницях свідчать про значне перевищення планових показників розділів «Лісове і мисливське господарство» та «Спеціальне використання лісових ресурсів та інші заходи», а по розділу «Лісорозведення» - недовиконання планових обсягів робіт (вказаний розділ виробничого плану суттєво не впливає на загальний підсумок виконання (невиконання) виробничого плану, оскільки абсолютні значення обсягів лісорозведення надзвичайно низькі).

Отриманий середній показник виконання виробничого плану (в грошовому виразі) близький до запланованого, хоча перевиконання спостерігалось лише в окремих роках, а в інших періодах дослідження спостерігалось недовиконання планових показників. Це обумовлено особливостями лісогосподарської діяльності, пов'язаними з довгостроковим періодом лісовирощування і відповідних лісогосподарських робіт та заходів, що

відображається в необхідності стратегічного планування виробничих показників підприємства (на 5-10 років) з метою їх реалізації за певний лісотаксаційний період.

Здійснений аналіз результатів виконання підприємством планів з виробництва в грошових та натуральних вимірниках вказують на певний дисбаланс між ними. Тобто, при значних обсягах перевиконання плану в натуральних вимірниках, витрати коштів на його реалізацію фактично тотожні запланованим показникам, що свідчить про ефективне впровадження на підприємстві політики мінімізації змінних витрат при збільшенні обсягів виробництва.

Обґрунтовано необхідність застосування атрибутивного методу дослідження повноцінної системи стратегічного управління лісогосподарськими підприємствами, зокрема: досліджено процесуальний та структурний аспект атрибутивності в системі стратегічного планування, проаналізовано концепти системи стратегічного управління. Розроблено дескриптивну модель формування повноцінної системи стратегічного управління лісогосподарськими підприємствами, що передбачає на перших трьох етапах (підсистемах) її формування необхідність забезпечення реалізації підприємством відповідних атрибутів (тріад): формування стратегії – оптимальне залучення в лісогосподарське виробництво деревних і недеревних ресурсів; визначення суб'єктів управління - для ефективного використання матеріальних, нематеріальних і трудових ресурсів підприємства; вибір пріоритетів системи стратегічного управління - важливість і вагомість інтересів (цілей) для кожного окремого лісогосподарського підприємства (перевага екологічних, економічних чи соціальних імперативів). Сформовано матриці SWOT-аналізу та «Бостон консалтинг груп» для використання в процесі стратегічного планування об'єктів господарювання лісової галузі з урахуванням потенційних перспектив і небезпек в економічних, екологічних та соціальних аспектах; здійснено з використанням різноманітних математичних моделей прогнозування рівня показника чистого доходу від реалізації продукції як складової стратегічного планування.

Обґрунтовано вибір критеріїв та на основі експертної оцінки визначено кожному з них ваговий коефіцієнт (коефіцієнт значущості) для проведення оцінки ефективності діяльності лісогосподарських підприємств Черкаського обласного управління лісового та мисливського господарства. На відміну від загальноприйнятих показників (рентабельність, обсяг реалізованої продукції, прибуток, рентабельність), рекомендовано враховувати такі критерії, як площа підприємства, кількість працюючих та фондівіддача. Вказаний перелік критеріїв може бути доповнено (змінено) в залежності від регіону розміщення та лісосировинних запасів (Карпати або Полісся) підприємства, його захисних, рекреаційних та інших екосистемних імперативів (Степова зона або Крим).

Отримано інтегральну (загальну) оцінку діяльності лісогосподарських підприємств Черкаського обласного управління лісового та мисливського

господарства за визначеними критеріями вагомості на основі багатокритеріального аналізу, що є більш точним та об'єктивним підходом. Здійснене ранжування лісогосподарських підприємств з використанням інтегральної оцінки дозволило на основі атрибутивного методу згрупувати та класифікувати лісогосподарські підприємства в залежності від ефективності їх діяльності. Відповідно до проведеної класифікації лісогосподарських підприємств обґрунтовано впровадження відповідної стратегії їх розвитку.

Розроблено комплекс стратегічних заходів, пов'язаних з веденням лісового та мисливського господарства, для кожної класифікаційної групи лісогосподарських підприємств регіону та наведено відповідний перелік орієнтовних показників для реалізації механізму стратегічного управління суб'єктами господарювання. Зокрема, рекомендованими стратегічними заходами для стратегії зростання є підвищення рівня лісистості та нарощування ресурсного потенціалу лісових насаджень; для стратегії обмеженого зростання - підвищення стійкості лісових екосистем, забезпечення охорони і захисту лісів; для стратегії диверсифікації - розвиток полезахисного лісорозведення і мисливського господарства, а також ефективне використання екологічних, рекреаційних, туристичних та історичних властивостей лісів. Таким чином, доведено можливість уніфікації систем стратегічного управління лісогосподарськими підприємствами в залежності від класифікаційної групи та відповідної стратегії їх розвитку.

Запропоновані методичні підходи щодо ранжування та відповідної класифікації лісогосподарських підприємств можуть бути використані для всіх суб'єктів господарювання лісової сфери державної і комунальної форми власності. Дискусійними можуть бути визначений перелік критеріїв та вагові коефіцієнти для них, що відрізнятимуться від запропонованих. В той же час, сформована система стратегічних заходів, що передбачена для реалізації відповідних стратегій на підприємствах Черкаського обласного управління лісового та мисливського господарства, може бути основою при здійсненні аналогічних досліджень в інших регіонах країни. Корегування ж потребуватиме, в залежності від регіону, наведений перелік орієнтовних показників для реалізації тієї чи іншої стратегії.

Основні висновки та результати дисертаційної роботи використано Державним підприємством «Смілянське лісове господарство» при формуванні та реалізації планів з виробництва на 2019-2020 роки, а також для оцінки ефективності стратегічного управління підприємством з використанням інтегрального (загального) показника оцінки діяльності лісогосподарських підприємств (довідка від 29.05.2020 р. № 03-364), в діяльності Черкаського обласного управління лісового та мисливського господарства в процесі формування та аналізу виробничої програми по використанню лісоматеріалів необроблених на 2019-2020 роки та для оцінки ефективності стратегічного управління державними лісогосподарськими підприємствами Черкаської області на основі запропонованих вагових коефіцієнтів та критеріїв (довідка від 13.07.2020 р. № 885/01).

Теоретичні положення та розробки дисертаційної роботи використано у навчальному процесі Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» при викладанні дисциплін «Стратегічне управління», «Стратегічний менеджмент» та «Економіка природокористування» (довідка від 13.01.2020 р. № 2-Д).

Ключові слова: лісогосподарські підприємства, стратегія, повноцінна система, стратегічне управління, модель, атрибутивний метод, інтегральна оцінка, стратегічне планування

3. Оформлення змісту дисертації

Зміст подається на початку дисертації після анотації. Нумерація сторінок починається з титульної сторінки, але на титульній сторінці номер не ставиться. Зміст повинен містити назви всіх структурних елементів, заголовки та підзаголовки (за їх наявності) із зазначенням нумерації та номери їх початкових сторінок.

ВСТУП.....	16
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ.....	
	25
1.1. Поняття стратегії, її роль і значення у формуванні системи стратегічного управління лісогосподарськими підприємствами.....	25
1.2. Особливості стратегічного управління лісогосподарськими підприємствами.....	41
1.3. Розвиток стратегічного планування та контролінгу в системі стратегічного управління підприємствами лісової галузі.....	58
Висновки до розділу 1.....	77
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСОГО СТАНУ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА ДП «СМІЛЯНСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»....	
	80
2.1 Оцінка лісоресурсного і виробничого потенціалу ДП «Смілянське лісове господарство».....	80
2.2. Аналіз фінансово-економічної та господарської діяльності ДП «Смілянське лісове господарство».....	101
2.3. Оцінка ефективності системи стратегічного управління на ДП «Смілянське лісове господарство».....	118
Висновки до розділу 2.....	135
РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ЛІСОВОЇ ГАЛУЗІ.....	
	138
3.1. Формування моделі повноцінної системи стратегічного управління лісогосподарськими підприємствами.....	138
3.2. Система стратегічного планування на лісогосподарському підприємстві.....	153

3.3. Методичні підходи до класифікації лісогосподарських підприємств та визначення стратегії їх розвитку.....	167
Висновки до розділу 3.....	182
ВИСНОВКИ.....	186
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	191
ДОДАТКИ.....	209

4. Перелік умовних позначень

Перелік умовних позначень, символів, одиниць вимірювання, скорочень подається за необхідності у вигляді окремого списку. Додатково їхнє пояснення наводиться у тексті при першому згадуванні. Скорочення подаються в переліку в алфавітному порядку. Скорочення, символи, позначення, які повторюються не більше двох разів, до переліку не вносяться. **Не слід наводити також загальноприйняті скорочення (г, м, см, кг тощо)**

5. Оформлення основної частини дисертації

Основна частина дисертації має містити:

вступ;
огляд літератури;
розділи дисертації;
висновки.

5.1. Вступ

У вступі подається загальна характеристика дисертації у відповідності до структурних частин, а саме:

обґрунтування вибору теми дослідження – висвітлюється зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями у відповідній галузі знань шляхом критичного аналізу з визначенням сутності наукової проблеми або завдання;

зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами – вказується, в рамках яких програм, тематичних планів, наукових тематик і грантів, зокрема галузевих, державних та/або міжнародних, виконувалося дисертаційне дослідження, із зазначенням номерів державної реєстрації науково-дослідних робіт і найменуванням організації, де виконувалася робота;

Зразок

Наукові результати, теоретичні положення та висновки дисертаційного дослідження безпосередньо пов'язані з тематикою науково-дослідних робіт Інституту економіки та менеджменту Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» за темою «Соціально-економічні аспекти розвитку

менеджменту в умовах розвитку економіки України» (номер держреєстрації 0113U07066), де обґрунтовано підходи до оцінки ефективності стратегічного управління лісогосподарськими підприємствами.

мета і завдання дослідження відповідно до предмета та об'єкта дослідження.

Мета дослідження практично повторює назву роботи з позначенням кінцевої цільової установки, включає об'єкт дослідження і метод або методику, яка допомогла здобувачеві виконати певне наукове завдання або розв'язати певну проблему.

Зразок

Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретичних, методологічних та практичних підходів до формування і реалізації системи стратегічного управління лісогосподарськими підприємствами з урахуванням економічних, соціальних та екологічних аспектів.

Для досягнення цієї мети були поставлені такі завдання:

- здійснити науковий аналіз теоретико-методологічних засад формування стратегій розвитку та систем стратегічного управління лісогосподарськими підприємствами з урахуванням економічних, соціальних та екологічних аспектів;
- ;
-

Об'єкт дослідження – процес формування системи стратегічного управління на

Предмет дослідження – сукупність теоретико-методологічних підходів та практичних рекомендацій щодо формування системи стратегічного управління

***ПРИМІТКА.** *Об'єкт дослідження* – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення. Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага дисертанта, оскільки предмет дослідження визначає тему дисертаційної праці, яка визначається на титульному аркуші як її назва.

методи дослідження – перераховуються використані наукові методи дослідження та змістовно відзначається, що саме досліджувалось кожним методом; обґрунтовується вибір методів, що забезпечують достовірність отриманих результатів та висновків;

Зразок

Для вирішення поставлених завдань у дисертаційній роботі використано низку загальнонаукових та емпіричних методів і прийомів наукового дослідження, зокрема: логічного узагальнення – для аналізу наукових досліджень у галузі економічної теорії та економіки лісокористування; системного аналізу – для теоретичного обґрунтування необхідних критеріїв та відповідної класифікації лісогосподарських підприємств; атрибутивного методу – для дослідження повноцінності системи

стратегічного управління; порівняльного аналізу – для виявлення тенденції зміни основних показників, що характеризують фінансово-господарський стан лісогосподарських підприємств.

За необхідності наводять програми за допомогою, яких проводили статистичну обробку результатів. Обробку результатів експериментальних досліджень здійснювали за допомогою програми Microsoft Excel 12,0 (STATISTICA 6.1 тощо).

наукова новизна отриманих результатів – аргументовано, коротко та чітко представляються основні наукові положення, які виносяться на захист, із зазначенням відмінності одержаних результатів від відомих раніше;

Ступінь наукової новизни вказує на відмінність одержаних результатів від відомих у літературі. Позначається словами «вперше», «удосконалено», «дістало подальший розвиток». Причому ступінь «вперше» повинен відображати новизну у світовому масштабі. Наукова новизна повинна не лише містити відомості про встановлені наукові результати (факти), але й конкретне підтвердження цих результатів абсолютними або відносними цифрами, що відображають зміни досліджуваних показників.

ВІДСУТНІСТЬ у роботі наукової новизни є підставою для зняття дисертації із захисту.

Зразок

удосконалено:

- дескриптивну модель формування повноцінної системи стратегічного управління лісогосподарськими підприємствами, в основу якої покладена необхідність реалізації підприємством відповідних атрибутів (підсистем): формування стратегії – оптимальне залучення в лісогосподарське виробництво деревних і недеревних ресурсів, захисних властивостей лісів та використання соціально-культурних функцій лісових насаджень; визначення суб'єктів управління – для ефективного використання матеріальних, нематеріальних і трудових ресурсів підприємства; вибір пріоритетів системи стратегічного управління – важливість і вагомість інтересів (цілей) для кожного окремого лісогосподарського підприємства (перевага екологічних, економічних чи соціальних імперативів);

практичне значення отриманих результатів – надаються відомості про використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх практичного використання.

Зразок

Теоретичні положення, висновки і пропозиції, викладені в дисертаційній роботі, зокрема науково-методичні розробки та рекомендації щодо процесу формування та аналізу виробничої програми по використанню лісоматеріалів необроблених на 2019-2020 роки та для оцінки ефективності стратегічного управління державними лісогосподарськими підприємствами Черкаської області на основі запропонованих вагових коефіцієнтів та критеріїв були використані в діяльності Черкаського обласного управління лісового та мисливського господарства (довідка від 13.07.2020 р. № 885/01).

Впровадження в навчальний процес наводиться тільки за наявності документів, які підтверджують впровадження в навчальний процес (навчальні програми):

особистий внесок здобувача (якщо у дисертації використано ідеї або розробки, що належать співавторам, разом з якими здобувачем опубліковано наукові праці, обов'язково зазначається конкретний особистий внесок здобувача в такі праці або розробки; здобувач має також додати посилання на дисертації співавторів, у яких було використано результати спільних робіт);

Зразок

Безпосередньо автором здійснено:

- ✓ критичний аналіз літератури стосовно теми дисертації;
- ✓ розробку методологічних підходів до вибору критеріїв оцінки діяльності та встановлення вагових коефіцієнтів (коефіцієнтів значущості) для здійснення класифікації лісогосподарських підприємств та визначення відповідної стратегії їх розвитку;

✓

Наукові роботи опубліковані у співавторстві з Журавель І. О., Кисличенко О. А., Гуцол В. В.

Співавторами наукових праць є науковий керівник та науковці, спільно з якими проведені дослідження. У наукових працях, опублікованих у співавторстві, дисертанту належить фактичний матеріал і основний творчий доробок.

апробація матеріалів дисертації – зазначаються назви конференції, конгресу, симпозіуму, семінару, школи, місце та дата проведення;

Зразок

Основні положення роботи викладено та обговорено на науково-практичних конференціях різного рівня: XVII Всеукраїнській науковій конференції студентів і молодих вчених «Молодь: освіта, наука, духовність» (м. Київ, 27–28 травня 2020 р.);

структура та обсяг дисертації – анонсується структура дисертації, зазначається її загальний обсяг.

Зразок

Дисертаційна робота викладена на 169 сторінках машинописного тексту, складається із анотації, вступу, 4 розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та 5 додатків. Обсяг основного тексту дисертації складає 111 сторінок друкованого тексту. Робота ілюстрована 21 таблицею та 53 рисунками. Список використаних джерел містить 185 найменувань, з них 68 кирилицею та 117 латиницею.

Узагальнений вигляд вступної частини

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження

Проблема пошуку ефективних засобів для

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами

Робота є фрагментом наукових досліджень

Мета і завдання дослідження

Метою дисертаційного дослідження було виявлення

Для досягнення поставленої мети необхідно було вирішити такі завдання:

– проаналізувати наукові першоджерела для виявлення підходів до

.....

Об'єкт дослідження –

Предмет дослідження – визначення

Методи дослідження

Аналітичний, узагальнення.....

Наукова новизна отриманих результатів

У дисертаційній роботі

Практичне значення отриманих результатів

Проведені в дисертаційній роботі

Особистий внесок здобувача

Безпосередньо автором здійснено:

Апробація матеріалів дисертації

Основний зміст дисертаційної роботи викладено

Обсяг і структура дисертації

Дисертаційна робота викладена на _ сторінках машинописного тексту,

5.2. Огляд літератури

В огляді літератури приводяться відомості інших авторів про стан та перспективи дослідження обраного об'єкту. У тексті дисертації обов'язково повинні бути посилання на публікації цих авторів.

5.3. Розділи дисертації

Розділи дисертації можуть поділятися на підрозділи (нумерація складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, відокремлених крапкою), пункти (нумерація – з номера розділу, порядкового номера підрозділу і порядкового номера пункту, відокремлених крапкою), підпункти (нумерація – з номера розділу, порядкового номера підрозділу, порядкового номера пункту і порядкового номера підпункту, відокремлених крапкою). Розділи, підрозділи, пункти і підпункти нумеруються арабськими цифрами.

5.3.1. Формули та рисунки

При нумерації формул і рисунків за наявності посилань на них у тексті дисертації проставляються через крапку номер розділу та номер формули (рисунка). Формула, що нумерується, наводиться посередині нового рядка (нумерація – з правого боку в дужках). Номер та назва рисунка наводяться знизу/з правого боку рисунка.

Зразок оформлення рисунків

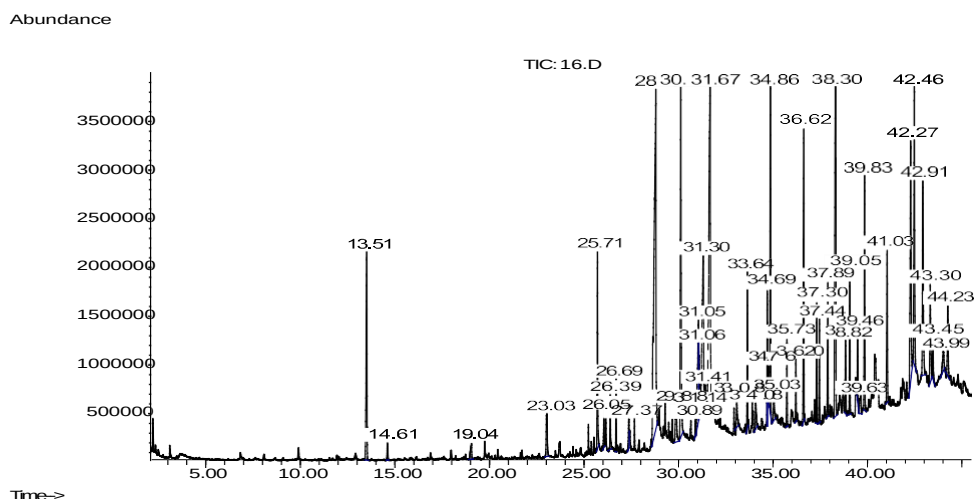

Рис. 4.2 Хроматограма леткої фракції листа дивини

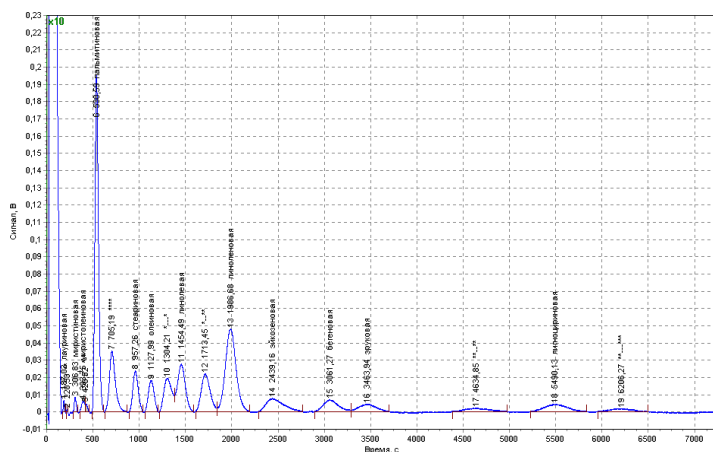

Рис. 2.5 Хроматограма
жирнокислотного складу
ліпофільної фракції листя
дивини звичайної

5.3.2. Таблиці

Зразок

Таблиця 1.4

Показники довжин хвиль

	Екстракти			Екстракти			Екстракти		
	Водн.	Водн.- сп.	Сп.	Водн.	Водн.- сп.	Сп.	Водн.	Водн.- сп.	Сп.
λ , нм	417	418	418	418	417	419	418	420	419

Якщо таблиця розміщена на декількох сторінках (тобто розривається)

Таблиця 1.5

Метрологічні характеристики методики

ЛРС	$X_{\text{сер}}$	S^2	$S_{\text{сер}}$	$X_{\text{сер}} \pm \Delta x$	ε , %
1	2	3	4	5	6
Екстракти					
Водний	0,018	$0,001 \cdot 10^{-2}$	0,017	$0,018 \pm 0,005$	27,674
Водно-етанольний	0,022	$0,001 \cdot 10^{-2}$	0,001	$0,022 \pm 0,004$	21,881

З наступної сторінки

Продовж. табл. 1.5

1	2	3	4	5	6
Екстракти					
Водний	0,021	$0,002 \cdot 10^{-1}$	0,002	$0,021 \pm 0,006$	22,682
Водно-етанольний	0,033	$0,005 \cdot 10^{-2}$	0,003	$0,033 \pm 0,008$	27,035

5.3.3. Примітки

Одну примітку не нумерують. Слово «Примітка» друкують з великої літери з абзацного відступу, не підкреслюють, після слова «Примітка» ставлять крапку і з великої літери в тому ж рядку подають текст примітки.

Зразок

Примітка. * – водні екстракти.

Декілька приміток нумерують послідовно арабськими цифрами з крапкою. Після слова «Примітки» ставлять двокрапку і з нового рядка з абзацу після номера примітки з великої літери подають текст примітки.

Зразок

Примітки:

1. ЕТ – екстракт трави;
2. ЕЛ – екстракт листя.

АБО

Примітки:

1. * – відхилення достовірно щодо групи контрольної патології, $p < 0,05$;
2. ** – відхилення достовірно щодо препарату порівняння, $p < 0,05$.

5.3.4. Виділення тексту

Якщо потрібно виділити текст, то рекомендовано використовувати *курсив*.

Зразок

Визначення вмісту поліфенольних сполук у екстрактах рослин родини Пасльонові. 0,5 г сухого екстракту, отриманого після висушування водного, водно-етанольного або

Допускається для виділення тексту використовувати підкреслений шрифт.

Зразок

Визначення вмісту поліфенольних сполук у екстрактах рослин родини Пасльонові. Спектрофотометричний метод. 0,5 г сухого екстракту, отриманого після висушування

5.4. Висновки

У висновках викладаються найбільш важливі наукові та практичні результати дисертації, вказуються наукові проблеми, для розв'язання яких можуть бути застосовані результати дослідження, а також *можливі напрями продовження досліджень за тематикою дисертації*.

За наявності практичного значення отриманих результатів надаються відомості про використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх використання. У разі якщо результати досліджень впроваджено, відомості подаються із зазначенням найменувань організацій, в яких здійснено впровадження. У цьому випадку додатки можуть містити копії відповідних документів.

6. Список використаних джерел

Список використаних джерел формується здобувачем наукового ступеня одним із таких способів:

- у порядку появи посилань у тексті;
- в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків;
- у хронологічному порядку.

До списку використаних джерел вносять усі публікації здобувача і на них у тексті посилаються.

Бібліографічний опис списку використаних джерел у дисертації оформлюється здобувачем наукового ступеня за правилами Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Приклади оформлення списку використаних джерел згідно з ДСТУ 8302:2015

Книги

Один автор

Носик О. М. Людський капітал інноваційного розвитку: економічні основи відтворення: монографія. Х.: Точка, 2016. 490 с.

Два автори

Тихонов О. І., Ярних Т. Г. Аптечна технологія ліків: підручник для студ. фарм. ф–тів ВМНЗ III–IV рівнів акредитації. Вид. 4–те, випр. та доп. Вінниця: Нова Книга, 2016. 536 с.

Три автори

Черних В. П., Зіменковський Б. С., Гриценко І. С. Органічна хімія: базовий підруч. для студ. фармац. ВНЗ (фармац. фак–тів) IV рівня акредитації / НФаУ. Вид. 3–тє, стереотип. Х.: НФаУ, 2016. 752 с.

Чотири та більше авторів

Фармацевтична опіка: практ. посіб. / І. А. Зупанець та ін.; за ред.: І. А. Зупанця, В. П. Черниха; НФаУ. К.: Фармацевт Практик, 2016. 208 с.

Автор(и) та редактор(и)/упорядник(и)

1. Гель А. П., Семаков Г. С., Яковець І. С. Кримінально-виконавче право України: навч. посіб. / ред. А. Х. Степанюк. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 624 с.

2. Грошовий Ю. М. Вибрані праці / упоряд.: О. В. Капліна, В. І. Маринів. Харків: Право, 2011. 656 с.

3. Петрик О. І. Шлях до цінової стабільності: світовий досвід і перспективи для України: монографія / відп. ред. В. М. Геєць. Київ: УБС НБУ, 2008. 369 с.

4. Plath S. The unabridged journals / ed. K. V. Kukil. New York, NY: Anchor, 2000. 680 p.

Без автора

1. Галузева економічна політика держави: проблеми правового забезпечення: колект. моногр. / за наук. ред. Д. В. Задихайла. Харків: Юрайт, 2013. 520 с. (Серія "Наукові праці кафедри господарського права Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого"; т. 1.

2. Настільна книга детектива, прокурора, судді: коментар антикорупційного законодавства / ред. М. І. Хавронюк. Київ: Дакор, 2016. 496 с.

3. Політологічний енциклопедичний словник / упоряд. В. П. Горбатенко. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Генеза, 2004. 736 с.

4. Twenty-four hours a day. Miami, FL: BN Publishing, 2010. 400 p.

За редакцією

Історія впровадження кредитно–модульної системи у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах України (десятилітній досвід роботи)/за ред. Р. Богатирьової та ін. Тернопіль: ТДМУ, 2013. 228 с.

Багатомні видання

1. Технологія ліків промислового виробництва: підруч. для студентів ВНЗ: у 2 ч. / В. І. Чуєшов та ін. 2–ге вид., перероб. і допов. Х.: НФаУ: Оригінал, 2012. Ч. 1. 694 с.; Ч. 2. 638 с.

2. Енциклопедія історії України: у 10 т. / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Наук. думка, 2005. Т. 9. 944 с.

3. Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків: Право, 2009. Т. 2: Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.

Перекладні видання

Протоколи для вагітностей високого ризику / ред.: Д. Т. Квінан, Д. С. Хоббінс, К. У. Спонг; пер. з англ. Т. В. Кончаківської. К.: Фенікс, 2009. 770 с.

Словники, довідники

Енциклопедичний тлумачний словник фармацевтичних термінів: українсько–латинсько–англійський / уклад.: І. М. Перцев та ін.; за ред. проф. В. П. Черних. Вінниця: Нова книга, 2014. 824 с.

Атласи

Куерда Х. Атлас ботаніки / пер. з ісп. В. Й. Шовкун. Х.: Ранок, 2005. 96 с.

Збірники наукових праць

1. Актуальні питання фармацевтичної та медичної науки та практики: зб. наук. ст. / редкол.: А. Д. Візір (голов. ред.). Запоріжжя: Вид–во ЗДМУ, 2016. Вип. XVII. 318 с.

2. Проблеми законності: академ. зб. наук. пр. / М–во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун–т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого"; відп. ред. В. Я. Тацій. Х., 2012. Вип. 118. 289 с.

Матеріали (тези) конференції (семінару)

Ліки – людині. Сучасні проблеми фармакотерапії і призначення засобів:

матеріали XXXIII Всеукр. наук.–практ. конф. за участю міжнар. спеціалістів, м. Харків, 8 квіт. 2016 р./НФаУ; редкол. В. П. Черних. Х.: НФаУ, 2016. 528 с.

Настанова

Вимоги до виготовлення нестерильних лікарських засобів в умовах аптек: Настанова СТ–Н МОЗУ 42–4.5:2015 / розроб. О. І. Тихонов та ін. Вид. офіц. К.: МОЗ України, 2016. 128 с. (Юридична б–ка "Щотижневика Аптека")

Енциклопедії

Фармацевтична енциклопедія/ НАН України, НАМН України, НФаУ; ред. рада: В. П. Черних (голова), І. М. Перцев; ред.–упоряд.: С. В. Андрущенко, С. А. Нежуріна, Д. В. Литкін. Вид. 3–тє, доп. К.: МОРІОН, 2016. 1952 с.

Методичні вказівки, рекомендації

Екстремальна медицина: метод. рек. для аудитор. роботи студ. спец. "Фармація", "Клінічна фармація", "Технологія парфумерно-косметичних засобів"/А. А. Котвіцька та ін.; за ред. А. А. Котвіцької; НФаУ, Каф. соц. фармації. Х.: НФаУ, 2016. 48 с.

Складові частини

Тези

Немченко А. С., Сушарина І. В., Хоменко В. М. Оцінка проблем та напрямків удосконалення кадрової політики у вітчизняній фармації. *Формування Національної лікарської політики за умов впровадження медичного страхування: питання освіти, теорії та практики*: матеріали IV Всеукр. наук.–практ. конф., м. Харків, 15 берез. 2017 р. Х., 2017. С. 36–47.

Стаття з продовжаного видання

Черних В. П., Половко Н. П. Реалії та перспективи екстемпорального виробництва ліків в Україні. *Сучасні досягнення фармацевтичної технології і біотехнології*: зб. наук. пр. Х., 2017. С. 3–7.

Стаття з періодичного видання (журналу)

1. Малоштан Л. М., Зегхдані З. А., Шакіна Л. О. Вплив мазі, що містить сухий екстракт кореня солодки, на фагоцитарну активність гранулоцитарних нейтрофілів крові в мурчаків з експериментальним дерматитом. *Фармацевтичний часопис*. 2016. № 4. С. 44–47.

2. Порівняльна педагогіка в Національній академії педагогічних наук України: кроки зростання / О. І. Локшина, Н. М. Авшенюк, О. В. Овруч, О. В. Бородієнко. *Український педагогічний журнал*. 2016. № 2. С. 5–12.

Стаття з періодичного видання (газети)

Черних В. П. Національний фармацевтичний університет: будуй власне майбутнє в успішній професії. *Слобідський край*. 2016. № 22. С. 6.

Енциклопедії

Черних В. П. Фармацевтична галузь. *Фармацевтична енциклопедія* / гол. ред. ради В. П. Черних. 3–ге вид., допов. К.: Моріон, 2016. С. 1743–1744.

Рецензії

1. Руденко М. Актуальне видання з питань організації та діяльності органів прокуратури. *Право України*. 2006. № 5. С. 182–183. Рец. на кн. : Малюга В. І., Михайленко О. Р. Принципи організації та діяльності прокуратури України:

монографія. К.: Вид.-полігр. центр "Київ. ун-т", 2005. 130 с.

2. Мартинов А. Ю. [Рецензія]. *Український історичний журнал*. 2006. № 1. С. 220–222. Рец. на кн.: Історія європейської ментальності / за ред. П. Дінцельбахера; пер. з нім. В. Кам'янець. Львів: Літопис, 2004. 720 с.

Дисертації

Лебединець В. О. Методологія формування систем управління якістю на підприємствах з виробництва лікарських засобів: дис. ... д-ра фармац. наук: 15.00.01/НФаУ. Х., 2016. 337 с.

Автореферат дисертації

Лебединець В. О. Методологія формування систем управління якістю на підприємствах з виробництва лікарських засобів: автореф. дис. ... д-ра фармац. наук : 15.00.01/НФаУ. Х., 2016. 44 с.

Неопубліковані документи

М'ясоєдов В. В. Мінливість як властивість життя і генетичне явище: слайд-лекція для студентів [Електронний ресурс]: [презентація PowerPoint]. Електр. дані (125 слайдів). Х., 2011.

Стандарти

1. ДСТУ ГОСТ 7.1.2006. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1-2003, IDT). Офіц. вид. Вперше (зі скасуванням ГОСТ 7.1-84, ГОСТ 7.16-79, ГОСТ 7.18-79, ГОСТ 7.34-81, ГОСТ 7.40-82) ; чинний від 01.07.2007. К. : Держспоживстандарт України, 2007. 47 с. (Національний стандарт України : система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи).

2. ДСТУ 3582-2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ 3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ: Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).

3. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ: Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.

Патенти

Фармацевтична композиція у формі супозиторіїв для лікування захворювань передміхурової залози: пат. 105257 України: МПК А61К9/02, А61К36/889, А61К36/185, А61К36/42, А61Р13/08. № у 201208125 ; заявл. 02.07.12 ; опубл. 25.04.14, Бюл. № 8.

Рецензії

Усатенко Т. Рецепція бібліографічного тексту. *Вісник Книжкової палати*. 2016. № 6. С. 10–12. Рец. на кн. : Новітнє українознавство : бібліографія (1989–2015 рр.) / упоряд. О. Б. Ярошинський. К.: Леся, 2015. 410 с.

Закони

1. Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с.

2. Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту» щодо Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти: Закон України від

14 червня 2016 р. № 1415–VIII. *Голос України*. 2016. № 126. С. 14.

3. Про забезпечення доступності лікарських засобів: постанова Кабінету Міністрів України від 17.03.2017 р. № 152. *Аптека*. 2017. № 11. С. 13–15.

4. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з імпорту лікарських засобів: Наказ МОЗ України від 20.02.2013 р. № 143. *Урядовий кур'єр*. 2013. № 39. С. 20–21.

Електронні ресурси

Локального доступу

1. Інтегрована лексикографічна система "Словники України" [Електронний ресурс]: словозміна, транскрипція, фразеологія, синонімія, антонімія/В. А. Широков та ін.; НАН України, Україн. мовно-інформац. фонд. Версія 3.0. Дані і прогр. К.: Довіра, 2006. 1 електрон. опт. диск (CD–ROM). (Абв...). Систем. вимоги: Pentium–II/300 ; 64Mb RAM ; Microsoft Windows XP ; 60 Mb вільного дискового простору ; NET Framework 2.0. Назва з етикетки диска.

2. Невідкладна допомога при застосуванні зброї масового ураження [Електронний ресурс]: електронний навч. посіб./А. Р. Вергунпан та ін.; Львів. нац. мед. ун–т ім. Данила Галицького, Каф. сімейної медицини та дерматології, венерології. Електрон. текстові дані. Львів, 2014. Назва з етикетки диска.

3. Універсальна десяткова класифікація (УДК). Зміни та доповнення (2007–2008) [Електронний ресурс] // Кн. палата України ім. І. Федорова; ред. М. І. Сенченко; уклад. М. Й. Ахвердова та ін.; відп. за вип. Н. О. Петрова.К., 2012. Систем. вимоги: Pentium 223 МГц ; 03П 96, 0 МБ ; Windows 98/2000/XP/Vista/7 ; Acrobat Reader 6/0. Назва з етикетки диска.

Віддаленого доступу

1. Методичні рекомендації з розробки на засадах доказової медицини, впровадження та моніторингу застосування протоколів провізора (фармацевта) [Електронний ресурс]/І. А. Зупанець та ін. К., 2015. URL: http://www.dec.gov.ua/mtd/doc/Methodika_prot_proviz.pdf (дата звернення: 14.03.2020). Назва з екрану.

2. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів) [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 р. № 929. Режим доступу: <http://www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929–2016–%D0%BF> (дата звернення: 22.02.2017). Назва з екрану.

3. Про документи про вищу освіту (наукові ступені) державного зразка [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 31.03.2015 р. №193. Режим доступу: <http://www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення: 14.03.2020). Назва з екрану.

4. Горлицвіт весняний (Адоніс) [Електронний ресурс]/Книга Здоров'я. Режим доступу: <http://www.knigazdorovya.com/goritsvet-vesenniy/> (дата звернення: 22.02.2020). Назва з екрану.

Примітка

При складанні бібліографічного опису необхідно використовувати скорочення, подані в ДСТУ 3582:2013 "Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою", ДСТУ 7093:2009 "Бібліографічний запис. Скорочення слів і словосполук, поданих іноземними європейськими мовами" (ГОСТ 7.11-2004, MOD).

7. Додатки

До додатків може включатися допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття дисертації:

- проміжні формули і розрахунки;
- таблиці допоміжних цифрових даних;

протоколи та акти випробувань, впровадження, розрахунки економічного ефекту, листи підтримки результатів дисертаційної роботи;

інструкції та методики, опис алгоритмів, які не є основними результатами дисертації, описи і тексти комп'ютерних програм вирішення задач за допомогою електронно-обчислювальних засобів, які розроблені у процесі виконання дисертації;

- ілюстрації допоміжного характеру;
- інші дані та матеріали.

Обов'язковим додатком до дисертації є список публікацій здобувача за темою дисертації та відомості про апробацію результатів дисертації (зазначаються назви конференції, конгресу, симпозіуму, семінару, школи, місце та дата проведення, форма участі).

Вказуються наукові праці автора у послідовності, наведеній у пункті 2 даних методичних рекомендацій.

Додатки можуть бути надані у вигляді окремої частини (том, книга).

Матеріали в додатках наводяться в такій послідовності: **1.** Таблиці, рисунки, інші матеріали, які стосуються змісту дисертації. **2.** Список публікацій здобувача (**ідентичний списку, наведеному після анотації**) та відомості про апробацію результатів роботи. **3.** Акти впровадження

Додаток А
Список публікацій здобувача

1. Botsula I., Schavikin J., Heinämäki J., Laidmäe I., Mazur M., Raal A., Koshovyi O., Kireyev I., Chebanov V. Application of nanofiber-based drug delivery systems in improving anxiolytic effect of new 1,2,3-triazolo-1,4- benzodiazepine derivatives. *European journal of pharmaceutical sciences : official journal of the European Federation for Pharmaceutical Sciences*. 2024. Vol. 195. P. 106712. URL: <https://doi.org/10.1016/j.ejps.2024.106712> (Scopus) (Особистий внесок здобувача – аналіз літературних джерел, проведення експериментальних досліджень, статистична обробка даних, аналіз результатів, підготовка статті до друку)

НВ! У ЦЬОМУ РОЗДІЛІ НАВОДЯТЬСЯ УСІ АВТОРИ ПУБЛІКАЦІЙ

(з нової сторінки)

Продовж. дод. А

Апробація результатів дисертації

Основні положення роботи викладено та обговорено на науково-практичних конференціях різного рівня:

1. Науково-практична конференція «Сучасні тенденції розвитку медичної науки та медичної практики» (Львів, 20-21 грудня 2013 р., форма участі – публікація тез);

Форма участі: усна доповідь, постерна доповідь, публікація тез. У випадку усної або постерної доповіді – додається ксерокопія програми науково-практичного заходу.

Примітка

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, **за винятком** літер **Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь**, наприклад, додаток А, додаток Б тощо.

Додатки повинні мати спільну з рештою дисертації наскрізну нумерацію сторінок.

За необхідності текст додатків може поділятися на розділи, підрозділи, пункти і підпункти, які слід нумерувати в межах кожного додатку. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатку (літеру) і крапку, наприклад, А.2 – другий розділ додатку А; Г.3.1 – підрозділ 3.1 додатку Г; Д.4.1.2 – пункт 4.1.2 додатку Д; Ж.1.3.3.4 – підпункт 1.3.3.4 додатку Ж.

Ілюстрації, таблиці, формули та рівняння, що є у тексті додатку, слід нумерувати в межах кожного додатку, наприклад, рисунок Г.3 – третій рисунок додатку Г; таблиця А.2 – друга таблиця додатку А; формула (А.1) – перша формула додатку А.